

Waarde vriendinnen en vrienden van de literatuur.

Het klinkt misschien wat eigenaardig, maar hier staan louter bevoorrechte mensen. Wij allemaal hadden het onschatbare voorrecht Clara te kennen. Haar woord, haar ijver, haar zorg. En misschien nog meer haar ontembare optimisme. Ik althans heb zelden een opgewekter mens ontmoet dan Clara.

Over dat laatste is in het verleden weleens geringschattend geschreven. We hoeven daar niet flauw over te doen, maar toch, laat het voor wat het is. Want in literatuur mag alles. Wie schrijft, moet wel tegen censuur zijn. Clara zelf heeft vaak genoeg het vrije woord verdedigd, ook als ze het niet eens was met dat woord. Vooral dan. Zij was op dit punt een lichtend voorbeeld. Mijn voorbeeld toch.

Zij die minder bevoorrecht zijn dan wij, zij die nooit Clara's pad mochten kruisen, weten niet wat ze hebben gemist. Het is raadzaam om straks een en ander op te zoeken over haar leven. Ik geef hier nu al een samenvatting, een grievend onvolledige samenvatting.

Clara was een kleine grote vrouw. Klein in centimeters. Groot in al het andere.

Om te beginnen was ze een dichteres. Ze was niet de belangrijkste in de Nederlandse poëzie, zijzelf beseftte dat terdege, maar ze gaf nooit toe aan iets waarop je in ons vak misschien vaker botst dan in andere vakgebieden: nijd, haat, afgunst. Daaraan gaf Clara *nooit* toe en dat alleen al vind ik groots.

Er is veel meer.

Clara, tja, hoe zal ik dat zeggen, Clara had de gewoonte melancholieke dichters over de bol te aaien. Ze bood hun vaak het troostende woord dat de dichters zelf niet vonden. Wij, dichters, neigen al te zeer tot navelstaren en zwartgalligheid. We verbeelden ons dat dat nodig is om mooie versjes te schrijven. Kleine Clara's grote begrip was meer dan welkom.

Clara was één en al actie.

Nooit zag ik grotere dadendrang bij zulk klein volume. Ik kan me de Nederlandse literatuur ten zuiden van de rijksgrens en bijzonder in Brussel niet goed voorstellen zonder de bevorderende, bemoedigende, stimulerende actie die zij tientallen jaren heeft volgehouden. Altijd klaar voor literatuur. En voor schone kunsten.

Wie kan zeggen dat zij/hij én een tijdschrift heeft gesticht én een kunstgalerij én zoiets prachtigs en hoopvols mee tot stand heeft gebracht als de Middagen van de Poëzie in Brussel én mee de jeugdboekenweek op gang heeft getrokken én terloops nog even mee een haikoe-centrum uit de grond heeft gestampt? Let in het voorgaande op het woordje *mee*.

Het was een plezier om met Clara samen te werken. Je werd er zelf actief van, zij het nooit zo actief als Clara, niet bij benadering.

En dan was er natuurlijk 'Het beschrijf' dat dichters en andere auteurs uit de hele wereld naar Brussel haalt om ons te verblijden en te verontrusten.

Betrof de onverdroten actie van Clara in de eerste plaats de Nederlandse letteren, het belette haar geenszins over de grenzen te springen en andere talen binnen te slepen. Denk aan Diapason, waardoor ze vertalers met raad en daad heeft bijgestaan.

Eén iets wil ik speciaal vermelden, zo niet zal het verzinken in vergetelheid. Wie weet nog wat het Nederlandse maandblad *Avenue* was? Het verdween in 1995. *Avenue* was wat je noemt een glossy. Van het glanspapier dropen luxe, snobisme, rare reizen, gastronomische recepten, er stonden prachtige foto's in én ... *Avenue* bevatte een kleine rubriek Vlaamse poëzie. Een tijd lang heeft Clara die rubriek verzorgd en ze heeft zodoende de jonge Leonard Nolens ontdekt. Niemand minder. Ik herinner me nog als de dag van gisteren de vurige bewoordingen waarmee Clara over de toen onbekende Nolens sprak.

Clara bezat nog een eigenschap, een gave die normaal gesproken wordt voorbehouden aan de enige ware god in monotheïstische religies.

Clara was alomtegenwoordig.

Clara was alomtegenwoordig tot op ongeloofwaardig hoge leeftijd. Waar literatuur was, was Clara. Ze reed overal zelf heen in haar autootje. Ze liet het achter in een parkeergarage en stapte naar Passa Porta, de KVS, de Beurs. Ze negeerde straal boze berichten over de onveilige grote stad, voor zover Brussel een grote stad is natuurlijk. Onveilig, vooral voor bejaarde dametjes. Bejaard was ze zeker, toch op den duur, en een dame even zeker, maar dan zonder dat wat misprijzende diminutief. Voor de rest konden onheilsprofeten en straatboefjes samen de pot op. Het gebeurde dan wel een keer dat ze de trap afdonderde, in de KVS, ik stond erbij.

Met die negentiende-eeuwse gebouwen moet je opletten, maar wie gedacht had dat ze vervolgens lekker thuis zou blijven zitten, die vergiste zich, en niet zo'n klein beetje.

Als we haar bij hoge uitzondering een keer *niet* zagen staan, werden we al gauw rusteloos en weldra vroeg iedereen aan iedereen, zeg, waar is Clara?

We zullen moeten ontwennen. Hoewel, Clara zal zich moeten bedwingen om niet van haar wolk daar boven tot bij ons te springen. We missen haar nu al.

Geert van Istendael

Kraainem

27.IX.'18.